

CARLES CASTELLANOS I LLORENÇ

Reviure els fets

60 anys de pensament i d'acció (1960 - 2020)

Col·lecció
«ESCALABORN», 2

 edicions del
1979

ESCALABORN: 1. Acte de llevar a cops d'aixa o d'altra eina tallant i contun-
dent les parts més externes i bastes d'una peça de fusta, de pedra, etc., per
preparar-la per a donar-li la forma definitiva.

Diccionari català-valencià-balear Alcover-Moll

© 2020, Edicions del 1979

Apartat 44006 - 08080 Barcelona

edicionsdel1979@gmail.com - www.edicionsdel1979.cat

Primera edició: desembre de 2020

Tots els drets reservats

Disseny de la coberta: Xavi Iroz Pascual - www.xaviroz.cat

ISBN: 978-84-947201-8-5

Dipòsit legal: B 19944-2020

Imprès a BookPrint Digital SA

Sumari

PRÒLEG	9
MOTS PRELIMINARS	15
PART I (1960-1974)	
QUAN TOT VA COMENÇAR	19
DEL FRONT AL PSAN I MÉS ENLLÀ	43
DOS COPS DE PRESÓ	55
LA FEBRE DE LES LLENGÜES	59
PART II (1975 - 1983)	
LES GRANS PROVES DE FOC	69
L'INICI DEL 79	105
ARRELAMENT, INFORMÀTICA I TRADUCCIÓ	131
PART III (1983 - 1991)	
LA PRIMERA EXPANSIÓ INDEPENDENTISTA	137
NECESSITAT DE LA UNITAT POPULAR. L'ESPai INSTITUCIONAL	167
RAÓ D'UN COMPROMÍS I TEORIA I VIDA SOCIAL	177
PART IV (1992 - 2005)	
UNA REPRESSIÓ QUE PORTA CUA	193
VERS UN NOU PARADIGMA	219
PER LES LLENGÜES, PRÒXIMES I DISTANTS, AL COR DE LA LLENGUA	227
PART V (2006 - 2016)	
L'ESCLAT DE L'INDEPENDENTISME	241
REALITAT I FORÇA DEL NOU MOVIMENT	255
INTERCANVIS MEDITERRANIS	265
PART VI (2017 - 2020)	
DE PLE DINS LA CONFRONTACIÓ	271
EL CATALÀ I ELS SEUS COSINS	293
MÉS ENLLÀ DE LA POLÍTICA DE PARTITS	303
EPÍLEG	319
ÍNDEx	323

Pròleg

L'Eva Serra explicava en una entrevista que als derrotats els costa transmetre la seva memòria perquè, en primer lloc, tenen por de convertir-la en un relat intranscendent i, en segon lloc, no es poden enorgullir d'uns projectes que se'n van anar en orris.

La memòria dels primers independentistes, com ho és la de l'Eva i com ho és la d'en Carles, té part d'aquesta derrota però també té molt de victòria. Certament, hi ha hagut molta repressió, massa conflictes interns que acabaven en escissió i al final l'hegemonia dins l'independentisme la tenen uns altres sectors sorgits de tradicions diferents a la nostra. Però també és veritat que la lluita d'aquests primers nuclis independentistes és una història d'èxit perquè van posar la llavor d'un gran canvi: avui el poble català, sobreposant-se a la mentalitat que ens han imprès tantes derrotes històriques, és capaç d'imaginar una ruptura amb l'Estat espanyol. No tan sols van posar la llavor, sinó que van participar activament en el creixement d'aquest moviment que ara ja és de masses.

En aquest sentit, queden molt ben recollits en el llibre els orígens de l'independentisme. És una aportació francament necessària llegida a dia d'avui, quan l'independentisme és un moviment ampli i plural i ha d'afrontar atacs dels seus detractors com a «nacionalisme egoïsta» o com el resultat del pujolisme.

Primera qüestió: l'independentisme no té quatre dies. No és una radicalització puntual del catalanisme, una reacció defensiva per

l'exacerbació espanyolista de l'època d'Aznar, per les promeses incomplertes de Zapatero o per la sentència del Tribunal Constitucional del 2010. Aquests fets han estat elements que han permès a l'independentisme expandir-se. Ara bé, sense l'existència d'un nucli que feia temps que defensava històricament la independència, la reacció a aquestes decepcions podria haver estat tota una altra: resignació, frustració o una vàlvula d'escapament sense efectes transformadors. En canvi, si una part cada vegada més gran del poble català va anar assumint l'objectiu independentista (amb les manifestacions de la PDD, les consultes populars als municipis o les grans manifestacions organitzades per Òmnium i l'ANC) és perquè havia existit, durant les dècades anteriors, una feina persistent de defensar ideològicament la ruptura independentista. Uns nuclis que, per petits que fossin, sempre van confiar en la capacitat del poble català d'assumir la plena sobirania.

Segona qüestió: aquests orígens de l'independentisme estan lligats al marxisme, a una manera determinada d'entendre el món, a uns valors, i en Carles ho explica a través del seu procés de presa de consciència. La connexió amb el marxisme es produeix per la voluntat de comprendre les injustícies, realitats que la religió catòlica —pensament hegemònic i oficial en ple franquisme— ni explicava ni combatia. Els valors que ens transmet en Carles en parlar dels seus primers passos militants (al Front) quedarien empeltats en la cultura política d'aquest primer independentisme: la revolta contra la injustícia, el materialisme, la col·lectivitat, el compromís que no busca recompenses, el treball de base o la implicació en la vida cultural i associativa. Tot això fa de l'independentisme un moviment genuïnament popular ja des dels seus inicis.

Aquest primer independentisme contemporani no és tan sols la idea que el poble català té el dret a l'autodeterminació. Això, que no és poca cosa, anava acompanyat d'una manera d'entendre la història dels pobles. Aquest independentisme era alhora internacionalista i nacionalista —per bé que no feia servir gairebé mai aquest terme, per confús— i actuava en oposició a un món d'es-

tats, uns estats que s'havien anat consolidant gràcies a l'absolutisme dels segles XVII i XVIII i que després donarien lloc als nacionalismes d'Estat i, com a expressió més extrema, als feixismes. Aquesta idea diferent del món era la revolta dels pobles contra els estats constituïts, tant a les colònies (no hi ha una còpia mimètica però sí una inspiració en les revoltes cubana, algeriana, vietnamita...) com a l'interior dels Estats imperialistes. Segons aquesta concepció, calia posar el poder al servei de les classes populars i poder viure les llengües i les cultures en llibertat.

Per tots aquests continguts polítics l'independentisme contemporani, quan buscava referents en el passat, connectava amb el catalanisme però també amb el republicanisme, l'anarcosindicalisme i el comunisme internacionalista. Això explica el naixement del PSAN el 1969, que relligava la voluntat de trencar amb l'Estat espanyol i afirmar la sobirania catalana amb la voluntat d'obrir-se a les lluites d'altres pobles i l'horitzó del socialisme, que més endavant s'enriquiria fent explícites les lluites del feminisme i l'ecologisme.

I tercera qüestió: aquests primers anys marquen també la cultura política del que a la dècada dels vuitanta s'anomenaria independentisme combatiu i, ja més endavant, Esquerra Independentista, que avui representa en bona mesura la CUP. En Carles parla de les decepcions de la Transició: la dissolució de l'Assemblea de Catalunya, el tancament a corre-cuita del Congrés de Cultura Catalana i la pressa dels partits antifranquistes per atrapar el poder en són episodis significatius. La repressió (amb les execucions del setembre de 1975 com a màxim exponent) i les accions de l'extrema dreta van ser el teló de fons d'un procés que després s'ha volgut presentar com a modèlic. L'experiència de la Transició va ser el revulsiu per a un moviment que tindria molta memòria i també força ràbia. Però una de les conclusions d'aquests fets reviscuts és que sempre és millor la ràbia creativa que la frustració depriment.

El llibre també parla sense pèls a la llengua de la lluita armada, nascuda en aquell moment de l'últim antifranquisme tot pensant

en la manera d'accelerar la ruptura per evitar les continuïtats de la Transició, i que va arribar a ben entrats els anys noranta amb Terra Lliure. En Carles contextualitza la reflexió que va portar un sector molt compromès de l'independentisme a assumir aquesta forma de lluita.

De la mateixa manera també queda reflectida la crítica al parlamentarisme i l'autonomisme. L'independentisme no podia passar a fer política exclusivament en l'àmbit de les institucions. En Carles ho anomena la «falsa aparença» d'un Estat que havia canviat la carcassa però que mantenia moltes continuïtats. Per tal d'enfrontar-s'hi calia un moviment rupturista i no pas un partit per a gestionar les institucions.

La repressió, una constant que s'allargaria més enllà de la mort de Franco, també seria una via de maduració del moviment. Significaria un coneixement del veritable rostre de l'Estat i el repte de construir un moviment antirepressiu, que lligués la solidaritat cap a les persones afectades amb la consciència política sobre les causes d'aquesta repressió. En aquest sentit, són colpadors els relats de les tortures, que va ser un dels elements que va contribuir a polititzar les generacions següents de l'independentisme combatiu.

Aquestes són les que podríem anomenar «Tesis del 1979»: un seguit de principis que s'afegien a les idees fundacionals del PSAN de deu anys abans i que miraven de situar l'independentisme davant del nou panorama d'una ja transició consumada. La crítica al parlamentarisme tornaria a emergir en el moment que ERC absorbís una bona part de la militància d'aquest independentisme combatiu, a finals de la dècada dels vuitanta. No tot el moviment va passar al vell partit republicà. En Carles n'és una mostra i en el llibre s'expliquen uns motius que queden actualitzats amb les crítiques, en els darrers capítols, als límits del parlamentarisme actual i els errors comesos l'1-O. També són vigents molts aspectes de la crítica cap al catalanisme de CiU i allò que en Carles anomena «pensament conservador».

Aquestes són tres grans aportacions del llibre que teniu a les mans. Tanmateix, en Carles recull moltes més qüestions perquè fa una panoràmica força exhaustiva de tota la seva trajectòria militant. No defuig la polèmica: certament, ell ha estat al bell mig de debats intensos que han portat a escissions històriques, un dels punts febles del moviment. Però en qualsevol cas hem de dir que en Carles fa una defensa honesta dels motius de divisió. Es parla clarament dels debats i d'aquesta manera es poden entendre. Així, la divisió entre els partidaris de la Unitat Popular i els del Front Patriòtic queda ben definida: eren dues estratègies diferents per al creixement de l'independentisme i això va suposar la solució de continuïtat per la primera època del Moviment de Defensa de la Terra.

També queden recollides les polèmiques sobre les ingerències de l'independentisme basc al nostre país i de l'anomenada *basquitis*; l'emergència d'ERC com a partit independentista i l'operació Colom; l'escissió a Terra Lliure i la dissolució d'una part; i ja en èpoques més recents, els debats interns a la CUP i ANC. La visió d'en Carles no estalvia adjectius i pren partit. Però, tanmateix, si sabem llegir entre línies, veurem que traspua un elogi de la força transformadora de la militància organitzada, atès que cap d'aquests debats va comptar amb una mirada des de la barrera o des d'una suposada superioritat intel·lectual. Molt sovint trobem gent que va militar durant un cert temps, però ens expliquen que van marxar-ne per les decepcions. En *Caste*, no. Ens dona a entendre que les decepcions, les derrotes o la confrontació són consubstancials a la militància política. I que, tanmateix, val la pena continuar.

El llibre d'en Carles són unes memòries dures, amb un punt d'amargor en alguns passatges, però tenen el valor de representar seixanta anys de trajectòria incombustible. De ser-hi sempre, sense esperar res a canvi.

Si em permeteu, per acabar m'agradaria fer unes referències personals: per a mi, haver militat amb generacions anteriors és de les coses que més m'enorgulleixen. Després de les crisis del movi-

ment independentista a finals dels vuitanta i del cop repressiu del 92, la continuïtat generacional va perillar. Fins i tot certs sectors van voler fer bandera del trencament amb els que ens havien precedit, assenyalant-ne els errors però menystenint el duríssim context en el qual es van desenvolupar. Tanmateix, sort dels qui van continuar i ens han pogut transmetre certs aprenentatges, certs valors com el de la militància i la continuïtat, una visió crítica de la història recent i del poder polític i un escepticisme cap a tot el que sembla nou i resulta ser la descoberta de la sopa d'all.

I perquè no es perdi, ara en *Caste* ens ho posa per escrit.

Albert Botran
Molins de Rei, octubre de 2020

Epíleg

En Caste, obrint camí

Deu fer uns deu anys, en una tarda d'entre setmana, un històric militant sabadellenc de l'anomenat independentisme combatiu em va fer una trucada. Tenia una proposta, segons ell, motivadora i àmplia, relacionada amb la necessitat de generar opinió a favor de la *construcció nacional dels Països Catalans*. La idea era clara: crear un grup ampli d'opinadors que pivotessin en l'eix de l'esquerra nacional, i que anessin expressant la seva opinió sobre diferents aspectes socials, polítics, econòmics, culturals, etc. de manera quinzenal a la secció d'opinió del diari *El Punt*.

Vaig començar a sentir els noms dels possibles articulistes i vaig parar molta atenció en un, en Carles Castellanos, "l'històric dirigent independentista, saps?" —em va recalcar l'interlocutor. Vaig fer un *sí* claríssim: als qui ens agrada la història i, més encara, els episodis de combat de l'independentisme, no podíem desconèixer aquell nom. Però llavors, vaig preguntar-me: "*Per què jo?*". Només era un jove que tot just escrivia alguna cosa en una revista local, *Ordint la Trama*, feta, però, amb entusiasme.

Vaig ser citat uns dies després al pati de la Casa Taulé de Sabadell, i allà, assegut en una de les taules del pati, davant un desordre de papers plens d'esquemes sobreposats i en presència del company que m'havia convocat, ell mateix em va rebre amb la timidesa de la seva mirada i l'escalf del compromís militant tot explicant la nova iniciativa que es volia endegar. D'aquell dia, i

dels mesos posteriors en què vam començar a col·laborar, en vaig treure els primers aprenentatge: el primer era que és impossible construir un país sense mantenir la seva cosmovisió nacional i la construcció de referents, que alhora puguin actuar com a estructures de poder en tots els àmbits. D'aquí l'impuls a entitats com el Centre de Recerca Pau Vila, la Federació d'Organitzacions per la Llengua Catalana (FOLC) i, en concret, el col·lectiu d'opinió Mata de Jonc – Països Catalans. I un de segon i no menys important: la necessitat de tenir una organització estratègica, en aquest cas independentista i socialista, que pensi en aquesta dinamització i en les diferents necessitats que sorgeixen en les successives fases de tot procés d'alliberament nacional; i d'aquí, en la reformulació que va tenir en aquell període, la importància del Moviment de Defensa de la Terra, del qual en Carles Castellanos fou una de les ànimes principals.

Destaco aquest període, no tan sols perquè jo tingués la sort de poder-lo viure, sinó per la importància del moment, en què es venia d'un difícil i dolorós període de l'independentisme que s'estenia entre els anys 1992 i 1995. Per mitjà de la ràtzia repressiva de l'any 1992, amb desenes de torturats i empresonats, l'Estat espanyol va pretendre etzibar el cop final a un moviment polític que s'havia començat a vertebrar com a alternativa, d'ençà del 1979, amb diferents línies d'acció i en el qual el nostre protagonista havia tingut un paper destacadíssim com a dinamitzador.

Sigles com PSAN-P (PSAN-Provisional), IPC (Independentistes dels Països Catalans), MDT (Moviment de Defensa de la Terra) són impossibles de dissociar d'en Carles Castellanos, sobretot per l'aportació teòrica a una estratègia independentista de combat, en la qual centenars de persones van militar en múltiples àmbits i amb totes les conseqüències derivades de fer part d'un moviment de confrontació i denúncia frontal de l'ocupació espanyola (i francesa).

La pretensió de liquidar tot un moviment per part de l'Estat espanyol amb la duríssima repressió de l'estiu del 1992 fou avortada gràcies al tractament polític d'aquella onada repressiva

que va permetre continuar la lluita en les noves condicions que anunciava el canvi de segle, unes condicions que demanaven unes eines noves, en la construcció de les quals en Carles hi va influir d'una manera fonamental.

I és aquí on vaig poder acompanyar en aquestes tasques a partir de la proposta nascuda en aquell primer contacte a què he fet referència a l'inici d'aquest escrit: col·laborant en la planificació dels temes en què calia incidir i iniciant la meua militància a l'aleshores MDT. Així va començar una relació militant intensa i una admiració personal cap a una persona plena de coneixements i d'humilitat, i amb una gran capacitat per a escoltar, característiques excepcionals, si ho comparem amb la poca consciència de servei públic i la manca de capacitat autocrítica que hi ha en força àrees del nostre moviment mateix.

Personalment, i com a militant, haig de dir que la lectura d'aquest llibre és imprescindible per a qualsevol persona interessada en la història del nostre país i per a qualsevol militant que vulgui acostar-se a conèixer el nostre passat i entendre i analitzar posicions polítiques i accions lligades a contextos concrets. I, sobretot, aquesta lectura és del tot necessària si es volen trobar elements per a millorar la lluita per la independència en l'actual context de trasbals i enrenou polític.

Un dels principals aprenentatges que es desprenen del llibre és el que ens ajuda a veure que sempre calen elements de reflexió per a millorar; i que, en qualsevol procés de confrontació amb l'Estat ocupant, es necessiten eines d'anàlisi i de millora en les diferents fases i, sobretot, estructures que sostinguin la lluita en el temps. Que aquesta persistència és la clau per a assolir els objectius.

També ens ensenya aquest llibre a conèixer amb prou perspectiva històrica el paper de les classes populars com a motor de canvi i quins són els elements fonamentals en la formació del Bloc de Ruptura enfront del Bloc Dominant. Vet aquí la base de l'independentisme d'arrel marxista, que en *Caste* ens explica de manera pedagògica i de la qual ens reivindicuem la gent de Poble Lliure.

I aquí cal aturar-nos en la reivindicació política i històrica de les aportacions que fa l'amic Carles a l'independentisme català a partir dels episodis que ell mateix ha viscut. Ningú no hauria de permetre l'explicació de la història del nostre moviment nacional d'alliberament sense les seves aportacions, fetes, en la seva majoria, des de l'experiència personal i col·lectiva d'haver viscut moments clau que han fet avançar la consciència nacional i el projecte comú que és el moviment independentista.

Que ningú pensí que és una reivindicació feta només des d'una mateixa trinxera; al contrari, és l'aplicació d'un coneixement que parteix de la necessitat de compartir la pròpia experiència amb el conjunt de trinxeres que han permès de vertebrar, des de posicions ideològiques diferents, un mateix front d'acció.

En aquest sentit, cal insistir en el fet que ni ell mateix s'exclou del debat i la crítica, en una altra mostra de la humilitat marxista que dibuixa el seu caràcter. I segurament, aquest fet, sumat a la seva constant coherència en no renunciar mai a l'objectiu final, el converteix en un intel·lectual capaç d'analitzar i dibuixar escenaris possibles i plausibles que facilitin l'objectiu polític que l'ha mogut al llarg de la seva vida: la consecució de la república dels iguals, independent, dels Països Catalans.

Perquè, al capdavant, en *Caste* —aquest nom familiar tan popularitzat en els cercles de l'independentisme d'esquerres i combatiu—, és 'un més' entre nosaltres, és 'un dels nostres' amb tot el reconeixement col·lectiu consegüent que volem expressar en aquesta apel·lació, per molt que les esferes d'opinió i del poder polític i els centres de decisió l'hagin volgut excloure constantment. I és segurament per això que, amb la seva mirada tímida, lúcida i persistent, és per a tants companys i companyes de lluita un referent polític i humà inqüestionable.

Guillem Fuster i Usas